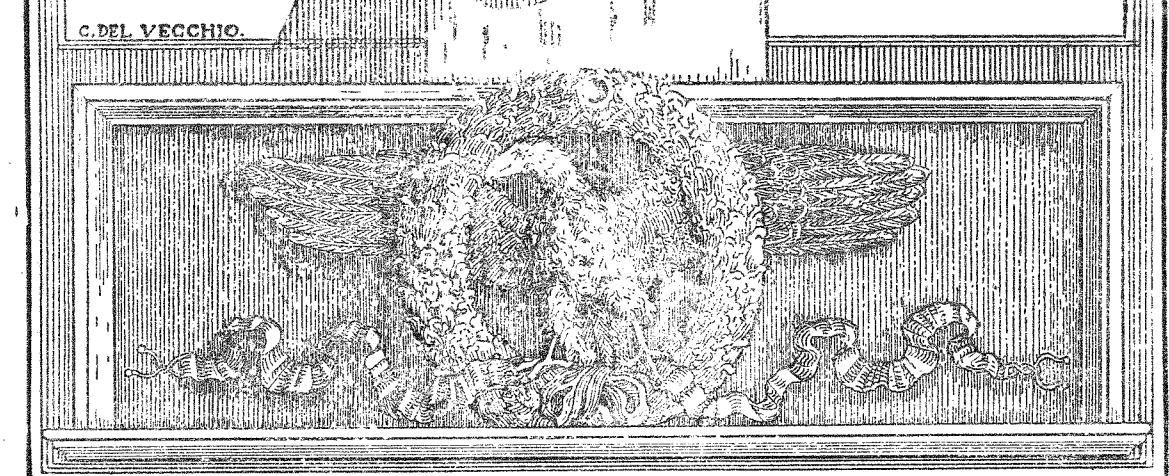

ALMA ROMA

QVIDQVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

Per.
Lat
011

SINGULIS MENSIBUS EDITUR TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

Nuperrime prodiit

JOSEPHI FORNARI opus, cui titulus:

COMMUNIA VITAE

Phrases et formulae ad latina colloquia instituenda.

Editio altera locupletior.

Venit libell. italic. 8; quibus addendae erunt libell. 0,50 in Italia; libell. 1 apud exteras nationes, pro transmissionis expensis.

Praeterea

Apud Commentarii Administratorem venuindantur eiusdem auctoris Mileiae fabulae latine scriptae scenisque accommodatae apud ephebea facile agendis:

Fridianus - Francisculi prandium.

Singulae pretio italic. libell. 2.

Supersunt quoque nonnulla exemplaria operis, cui titulus:

PARVUM ANTIBARBARUM

Ven. lib. 8.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integram ALMAE ROMAE collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXXII, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 450 pro Italia; pretium duplicatum, libell. italic. scilicet 900, pro exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite* requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est, non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

Ann. XX

Romae, Mense Augusto et Septembri MCMXXXIII

Fasc. VIII-IX

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium subnotationis an. MCMXXXIII est pro Italia libell. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequias; *ante sol-vendum rectoque tramite mittendum* ad JOSEPHUM FORNARI doctorem, *Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96*.

RURIS FACIES VESPERE

Carmen ANACLETI TRAZZI in certamine poëtico Hoeufftiano anni MCXXXII praemio ornatum.¹

*Vesper adest: caelo iam declinavit ab alto,
Moxque maris rutilas sol demergetur in undas;
Rore madens aér immensam purpurat aethram
Nubibus abstersam, dum lux tenuata calorque
Undique odoriferas agris exsuscitat auras.
En, florum studiosa cohors in olentia, dulci
Iam satiata thymo, sollers apiaria cessit;
At, mixtis circum clamoribus atque susurris,
Curas qui extremas comitant operasque diei
Et tranquilla solent revocare silentia noctis,
Ruris adhuc placidi crepitat vicinia cuncta.*

*Haec aure accipiens, quis tot discrimina vocum
Multiplicesque sonos referat?*

*De more iuvenci
Hinc, stabulo inclusi, poscunt mugitibus escam,
Clamosaque gulas, stipulae glomeramina gestans,
Riteque distribuens, properat saturare bubulcus.*

¹ Quod clarissimus Auctor, laboris nostris socius, carmen in nostro commentario edi pro sua benevolentia concesserit, amplissimas Ei gratias habemus et referimus.

*Quae dum dente terunt, tranquillos stercore purgat,
Everritque fimum scopis, et mollia subter,
Mollius ut recubent, furca stramenta refundit.
Dein, stimulo arrepto, binos praesepe solutos
Ad puteum ducens, adsibilat; urget aquentur.*

*Inde sues grunnire simul, simul ostia totis
Viribus, ut rabidae faciant, quassare suilis,
Furfuris ac farris intrita alimenta petentes.
Impiger at famulus cum grandi adcurrit aheno,
Vixque illas cohibet, donec fumantia tandem
Alveum in ingentem cupidis effundit anhelus,
Sicque, uteros implens vacuos, compescit et ora.*

*Qui, haec inter, bruchum rimantes atque locustam,
Ante vagabantur sparsi per iugera circum,
Umbrarum timidos iam congregat area pullos.
Dum, plumis diversa, strepunt haec agmina: passer
In tecto dum pipit adhuc argutus, et alta
Flebilis haud longe moeret philomela sub ulmo,
Tanta fit extemplo vocum symphonia discors
Ut, prius ad nidum redeant, extollere carmen,
Orbis et Artifici memores benedicere credas.*

*Hic gallus, pennis gradiens cristaque superbus,
Non equidem cantat, proprio sed murmure rauco
Convocat addictas sibi gallinas, nec enim iam
Lascivire salax parcit; meleagris at illic
Expandens caudam, rubra et palearia promens,
Turgidus incedit, torvus singultat et ardet.
Nec, stomacho monitae de sueta temporis hora,
Vel niveae desunt lapsae de turre columbae,
Quae placidae ingeminant gemitus atque oscula figunt.
Ultima paret anas clangens et crure vacillans,
Et simul, et pariter fluviis laetissimus, anser
Alas qui quatiens vicinum praecinit imbre.*

*Tum, formosa artus, quamvis incompta capillos,
His frumenta ferens, gremium succincta per amplum,
Aedibus egreditur, ferme sub pondere nutans,
Villica, pullorum cui cura reflectitur omnis.
Quam simul adspiciunt, celerant, avidique coronant
Quisque sui modulum tollens clamoris; at illa,
Frugibus effusis gremio, citiusque voratis,*

*Sedula collectos in cellam aut septa reducit,
Et properat remeare domum coenamque parare.*

*Dum pueri vero, penso curisque soluti,
Indulgent alacres ludo, clamantque strepuntque,
Aut infans misere plorat procul, ecce colonus
Paucis cum famulis opera deque sodalibus; armis
Quisque suis humeros oneratus agrestibus, atque
Membra lacertosa abiecto vix tegmine opertus,
Ex agro reddit ac per iter adfantur amice.*

*Tum canis, in palea toto qui sole quietus
Dormierat, nempe ut noctu vigilantior esset,
Nare sagax dominum praesentit et, illico surgens,
Obvius accurrit cevens, latratibus echo
Excutiens multam, qua rus simul omne resultat.
Blanditiis illum curat placare colonus,
At frustra; ille etenim indocilis, latratibus instat,
Et salit ad faciem, et lambit velut oscula iungat,
Donec herus iam tecta subit nova iussa daturus.*

*Interea Famuli mites mulsere iuvencus;
Candidus in situlis dum spumat lacteus humor,
En, pueri adcurrunt et adesis pocula labris
Immergunt, tepidumque bibunt, ludosque resumunt.*

*Ast inopinate, rabido sua vincula dente
Solvens, bimus equus furtim praesepe relinquit,
Quadrupedansque ferox, altis cervicibus hinnit,
Cursitat hac illac, patulis et naribus ignem
Eructat, luduntque iubae per colla, per armos.
« Heus tu, Petre, iubet pater, i cito, volve fugacem,
Fac sata ne terat, adductum mox carcere clade ».
« Ad fabrum tu perge, Creon, dic reddat aratum;
Hordea terra rogit spargamus vere secanda ».
« Tuque, Leander, adi festinus pharmacopolam
Infirmo ut proavo, quae scit, medicamina mittat ».*

*At vero Hesperiis iam sol se condidit undis
Et magis atque magis nigrescunt omnia circum.
Noctis imago ruit quae sera, aestate, cadebat,
Vixque recens, caeli conscendens limite ab imo,
Pallida luna micat tenuatis cornibus orbi,
Internaque domus resplendent luce fenestrae.*

*Sedula sed mater, pueros sudore madentes
Quae prius ex ludis humiles revocarat in aedes,
Atque igni undantem dederat fervere lebetem
Ad modicam coenam, dum flavente orbe polentam
Dextra super flamas iterumque iterumque volutat,
Ante focum stantes, quandoque et poplite flexos,
Auditur docuisse preces queis candida turba.
Voce quidem varia sed clara, consonat omnis.*

*O vetus, at sapiens pariter mos! Nempe, ut olivae
Germina fructiferae in campis speciosa benignis,
Haud aliter tectis adolebat prisca iuventus.
Numina sancta colens, mitis, parvoque sueta,
Et patiens operis, docilisque parentibus, annos
Virtute aequabat, patri nova gaudia praebens,
Securumque olim baculum veniente senecta.*

*Ah, quis non querulus laudator temporis acti
Fiat, vel fatuum risu dicteria sfernens,
Pubem si adspicint quam praesens exhibet aetas
Urbibus et pagis? Haec aspernata laborem,
Atque oblita Deum, tantum oblectamina quaerens,
Semper habere cupit quae varie prodigat aera,
Omnibus ut ludis pompisque insignibus adsit,
Et spectare queat vel et exercere palaestras.
O, utinam vitiis ne sit peioribus acta!
Namque, imberbis adhuc, vel mollia vincla refutat
Nec iuga fert ulla, aut monitus; quin, patribus obstans,
Imperitare domi petulans contendit et audet.
Non equidem vita in tetro sit peior Averno!*

*Felices igitur queis aevi tempora cuncti
Contigit exigere ac tandem concludere ruri!
Hic secura quies, hic pax, hic gaudia vera.
Quid refert tenuis si res, si sobria mensa,
Indecoresque lares, haec dummodo non bona desint?*

*Sed iam cuncta silent circum; iam lumina et intus
Quaeque exstinguuntur domibus; iam fessa labore
Membra iacent lectis, et dulcem carpere somnum
Haud procul invitat gryllus crepitante susurro.*

DE HODIERNAE VITAE RATIONE RENOVANDA

MEDITATIONES

Omnia in rerum natura miro et contineri et agere ordine nemo non adspicit; ordo autem mentem monstrat ordinantem, quae tam late, tam alte attingat ordinata ac dominetur, quam late quam alte idem ordo regnet; quumque non exterius tantum aut partim, sed penitus rerum naturam attingat et latissime rerum universitatem mirus idem ordo contineat, agnoscamus necesse est sapientissimam eandemque potissimum Mensem, quae ordinem praesignaverit, attingens a fine ad finem fortiter omnia atque omnia suaviter disponens. Quem ordinem mens nostra in omne genus studiis sibi revelare conatur; nihil enim scientia hominis est nisi huius ordinis agnitus eo profundior; nihil praeterea sapientia, nisi eiusdem in vita nostra agnitus, imitatio, expressio; quem violare quidem se posse quisque persentit, mutare autem aut evertere nunquam: ordinem, inquam, non *staticum*, quasi templum ex mortuis inertibusque lapidibus, sed *dynamicum*, quo potius videatur admirandus concentus in quo *ens* quodlibet suam concinit una cum ceteris laudem gloriamque Ordinanti; vel quasi solempne poëma, quod pulchrius concinniusque per saecula condecoratur; ita quidem, ut cetera concinant, nec tamen quidquam intellegant, nec ideo gaudeant; nos vero homines et concinamus, et audiamus, et admirati gratulemur ut beati fiamus, eo amplius quo perfectiores altius contendamus.

Qua via, quibus auxiliis eo contendendum ut certo perveniamus, nostrae hae meditationes quaerunt.¹ Atque primum ne nos

¹ Eas institui non tam styli, quam animi, in tam multis rerum undique lacrimis, exercendi ac recreandi causa.

praetereat exordiendum esse ab iis, quae ipsi nos experimur nostro collustrante intellectu, sine quo nihil nosse possumus; quo duce dispiciemus undenam profecti, quo appetamus quidque agendum ut id assequamur hoc in rerum ordine in quo vivimus. Nostrum itaque primum audiemus animum, dein et sapientiorum hominum, atque demum, si quam certo invenierimus, caelicolum et Dei vocem.

Age modo, nihil avidius cupimus quam vivere et bene vivere; vita autem est agere, vires eas evolvere, quas quisque nostrum sibi inditas natura ipsa persentit in ordine quem *spirituale*, et in eo quem *corporale* vel physicum appellant;² evolvere, inquam, et perficere ratione humanae naturae consentanea. Agendi itaque haec necessitas³ est et *spontanea*³ et *immanens*⁴ et simul *finalistica*, uti aiunt;⁵ nam in nobis est et nos urget cum ipsa nostra vita, citra nostram voluntatem, et in nobis perficitur ipsis, immo nos perficit, neque a nobis potest separari; praeterea ad finem quemdam contendit, etiamsi eundem ple-

¹ Voces locutionesque diuturno usu receptas, quum classici nullas alias suppedinent, non reformido; id autem nonnisi perraro occurre pro certo habeo.

² Necessitatem agendi intellige in genere, quatenus e definitione ipsa vitae profuit quasi accidens necessarium; nam in specie nulla necessitas, sed integra nobis libertas est; item agere heic nobis est quilibet vitae motus.

³ Spontaneum philosephi appellant quod ipsum sese moveat immediate; interest inter *immobile* mortuum, quod plane ab alio movetur, et *liberum*, quod sese movet sciens volens: porro *reflexum* aequivoce appellant, nec satis concinne, quem motum excitat tum spontaneum, tum liberum.

⁴ Immanens dicimus quod natura ipsa nobis inest; transcendens quod supra nos est; itaque nobis Deus transcendens, non enim Ipse in nobis, sed potius nos in Ispo vivimus, movemur et sumus.

⁵ *Finit* nomen, pro «eo quo contendimus», Latinis priscis ignotum, sed iam usu receptissimum esse censeo, nec sine causa; inde adiectivum quo utimur.

rumque non attendamus reflexe, ad bonum quoddam assequendum quo augeatur et perficiatur nostrum ipsum *esse* quadantes. Facile autem intelligit homo sibi ipsum non sufficere, sed aliis indigere, atque extra se quaerendum sibi Bonum summum, idemque assequendum, possidendum: percipit finitum sese esse in sua natura, paene autem infinitum in suo desiderio, anxiusque quaerit intra et circum quid tandem sit hic rerum ordo et ad quid; quid sit vita ipsa, quid ipse homo, unde venerit, quo tendat, num et qua via possit eodem pervenire.

SYLVIA ROMANI.

DE LATINI SERMONIS ELEGANTIA¹

De supino.

I. - Supina in *um*, sive sola, sive cum suo casu, iunguntur verbis, quae motum significant; ² v. g.:

Cubitum discessimus (Cic., *De republ.* 6, 10).

¹ Cfr. fasc. sup.

² a) Raro iungitur verbo quod motum non significat; v. g.: *Neque ego vos ultum iniurias hortor* (SALL., *Orat. Licinii Macri* § 17).

NB. - *Hortor* motum non significat. Fere tamen construitur cum *ad*. Quod omnino requiritur in verbis, ut sequi possit supinum in *um* (= pro accusativo cum *ad*).

b) Coniugatio huius supini cum verbo *ire*, eudem fere sensum exhibet ac verbum simplex, quin usurpetur *ire*, plerumque tamen cum notione futuri; v. g.: *Dicit se iniuriam excidio ipsis ultum iturum* (TAC., *Ann. XII*, 45). — Sint misericordes in furibus aerari, ne, dum paucis sceleratis parcant, bonos omnes perditum eant (SALL., *Cat.*, 52).

c) Generatim tamen supino in *um* Latini praefuerunt accusativum gerundii cum *ad*, vel eius genitivum cum *causā*, vel *ut* aut *qui* cum coniunctivo, vel interdum participium in *rūs*. Quorum omnium discriben ex primitiva singulorum significatione de-

Totius fere Galliae legati ad Caesarem *gratulatum convenerunt* (Caes., *De bel gal.* I, 30, 1).

Athenienses *miserunt* Delphos *consultum* quidnam facerent de rebus suis (Corn. Nep., *Them.*, 2, 6).

Praemissus ab Iugurtha subdole *speculatum* Bocchi consilia (Sall., *Iug.* 108, 1).

Supina in *u* nullum casum regunt, adhaerentque nonnullis adiectivis ut *honestus, turpis, iucundus, ingratus, facilis, difficilis, utilis, dignus, memorabilis, mirus, incredibilis, horrendus*; item vocabulis *fas, nefas, opus*, et verbo *pudet*, v. g.:

Difficile dictu est (Cic., *De Off.*, II, 14, 48).

Quid est tam *iucundum, cognitu* atque *auditu*, quam sapientibus sententiis gravibusque verbis ornata oratio? (Cic., *De Or.*, I, 8).

Quod *optimum factu* videbitur, facies (Cic., *Ad Attic.*, VII, 22, 1).

Humanus animus cum alio nullo nisi cum ipso Deo, si hoc *fas* est *dictu*, comparari potest (Cic., *Tusc.*, V, 13, 38).

Nefas est *dictu* miseram fuisse Fabii senectutem (Cic., *De Sen.*, 5, 13).

Non longius quam quod *scitu opus* est (Cic., *De Inv.*, I, 20, 28).¹

S. Leonardi in Helvetia.

I. Jss.

(*Ad proximum numerum*).

ducendum est; v. g.: Imperiti facile *ad aliquid credendum impelluntur* (Cic.). — *Cohortandi causā profectus* (CAES. *De bel. gal.* II, 21, 4). Legati missi sunt *ut (qui) consulenter* Apollinem.

NB. - 1) Sic semper vertendum est, si verbum supino caret; v. g.: *Venio ad studendum, ut studeam*.

Pro supino ponunt poētae infinitivum, more graecorum v. g. Non ferro *populare Penates venimus* (VERGIL. *Aen.* 1, 531).

¹ Quamvis paulatim plurima huiusmodi supina usurpata sint, antiqui tamen et probati auctores vix alia noverunt, quam sequentia: *auditu, cognitu, dictu, factu, intellectu, inventu, memoratu*. — Si qua sunt alia, considerantur potius ut ablativi substantivorum;

ARCHAEOLOGICAE NOTAE

De locis Deorum cultui mancipatis.¹

Eo collocari templo apud plures gentes olim solebant, ut eorum aditus esset ad orientem; itaque adorantes in templo ad occidentem respicerent. Certum id est ab Herodoti, Diodori, aliorumque testimoniosis. Verum, immutata tandem alicubi ratione, eo ventum est, ut vicissim templorum fores occidentalem plagam respicerent. Ex quo novo situs genere edixit Vitruvius (IV, 5): « Signum, quod erit in cella collocatum, spectet ad vespertinam caeli regionem, ut qui adierint ad aram immolantes, aut sacrificia facientes, spectent ad partem

v. g.: *Foedum inceptu, exitu* (Tit. Liv., Praefat.). *Locus aditu difficilis* (SALL., *Iug.*, 91).

NB. - *Natu modo supinum est, post adiectiva *grandis, maior, minor...* etc...; modo substantivum cum iisdem adiectivis concordans v. g. Q. Maximum colere coepi non admodum *grandem natu* (Cic., *De Sen.* 4.). — *Mulier maior natu*.*

Multa alia hoc supinum supplere possunt; v. g.: *Facile est inventire, cognoscere rem*.

Iudicari difficile est cui aetati fuerit aptissimus (CORN., NEP., *Att.*, 16).

Pro patria et in patria *mori* praeclarum est (Cic., *Ad Att.*, VIII, 1).

Non facile diudicatur, facilius intelligi potest. Haec *ad indicandum* sunt facillima (Cic., *De Off.*, III, 6).

Opus est facto. *Facilius* est *explicatio* perorationis (Cic., *Orat. part.*, 15, 52).

Oppidum erat *difficili ascensu* (Cic., *In. Verr.*, II, 4, 28, 51).

Cognitione dignus (Cic., *Orat.*, 21, 70).

Opus est conjectura (Cic., *Pro Rosc. Am.*, 10, 37).

Ad aspectum venustus (Cic., *Orat.* 68, 228).

Quod mihi gravissimum esset, si dicerem (= *dictu*) (Cic., *Pro Planc.* 6, 16).

NB. - 1) Supinum sic suppleri necesse est si verba supino careant aut post se casum habeant; v. g.: *Difficile est studere lectioni* — *Iucundum est virtuti favere*.

2) Pro supinis in *u*, poētae utuntur infinito; v. g.: *Erat tum dignus amari*.

¹ Cfr. fasc. sup.

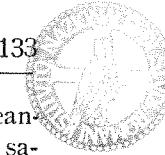
caeli orientis ... ipsaque simulacra videantur ex orientia contueri supplicantes et sacrificantes ». Ex quo conicere possis, quae fortasse Romae fuerit, sequiore saltem aevo, templorum positio.

Verum hoc ipsum aliquando ob certas causas non servandum monuit idem architectonices magister; nam statim subdidit: « Sin autem loci natura interpellaverit, tunc convertendae sunt earum aedium constitutiones, ut quamplurima pars moenium e templis deorum conspiciatur. Item si secundum flumina aedes sacrae fient, ita ut Aegypto circa Nilum, ad fluminis ripas videntur spectare debere. Similiter si circum vias publicas erunt aedificia deorum, ita constituuntur, ut praetereentes possint respicere, et in conspectu salutationes facere ».

Ad structuram quod attinet, curatum primum est, ut templa ad maiestatem dignitatemque ab urbis solo altius attollerentur. Ita gradus ad ascendendum a fronte habebant: hos impari semper numero fieri iussit Vitruvius (III, 3): « Namque — inquit — quum dextro pede primus gradus ascendatur, item in summo templo primus erit ponendus ».

Templa ipsa quadrangula persaepe fuerunt — docent hoc nummi —; nec vero rara extitere rotunda. Eiusmodi notum vulgo est templum Vestae exstisisse; eiusmodi et Marti Victorii ab Augusto dicatum, eiusmodi templum Bacchi extra portam Viminalem; taleque in primis Pantheon, quod ab Agrippa universis diis exstructum, tandem a Bonifacio IV Pontifice Maximo B. Virginis atque sanctis Martyribus consecratum, vetustatem ad nostra tempora felicissime refert. Sed et eiusdem formae alia plura fuisse, in dubium revocandum non est.

Iam in templis quadrangulis ita columnas intus disponere mos fuit, ut vel in prima tantum aedis parte, vel in extrema etiam, vel a lateribus quoque locarentur;

eo tamen semper modo, ut inter ipsas columnas et parietes ambulatio intercederet. Hinc autem diversa exorta sunt vocabula; et primi generis aedes *prostylos*, alterius *amphiprostylos*, tertii *peripteros* appellata. Quod si non unus modo, sed duplex circumiectum columnarum ordo foret, tunc aedes ipsa *dipteros* dicta est. In columnarum porro, totiusque ferme aedis, medio Cella (de qua inferius) sita erat.¹

At in rotundis templis ea servata ratio fuit, ut unicus columnarum ordo, aut a muro interposita ambulatione seiunctus, aream aedis medianam, simulque Cellam ambiret, aut parieti ipsi adnexus esset. Quarum aedium priores illae item *peripterae*, posteriores *monopterae* vocantur ab eodem Vitruvio (IV, 7). His vero postremis tradit idem, Cellam non fuisse, sed Tribunal.

* * *

Praecipuae autem templorum partes (praeter *Aras*, de quibus latius alias dicemus) fuere *Cella*, *Sacrarium*, *Favissae*, *Tholus*, *Fastigium*.

Cella aedicula erat muro (nisi qua fores essent) circumsepta, inque medio prope templo collocata. Ibi stabat Numinis simulacrum, unde est ut Maro (*Georgic*, III, 16) ubi de aede a se Caesari ponenda agit, hoc utatur dicendi genere:

In medio mihi Caesar erit, templumque tenebit.

Indidem oracula emittebantur; quo respiciunt Senecae verba in *Thyest.*, V, 1:

*Hinc orantibus
Responsa dantur certa, cum ingenti sono
Laxantur adyto fata.*

Sciendum in primis illud de Cella est, eam duobus dedicari diis non potuisse. Rem causamque prodit Livius (XXVII, 25): « Negabant — (Pontifices) — suam Cellam

¹ De his omnibus cf. *Vitruv.*, III, 1.

amplius quam uni deo rite dedicari: quia si de caelo tacta, aut prodigi aliiquid in ea factum esset, difficilis procuratio foret, quod, utri deo divina res fieret, sciri non posset, neque enim duobus, nisi certis deis, rite una hostia fieri». Quapropter si quando in uno templo plures dii (qui dicti *οὐρανοί*) colerentur, iis non una, sed plures, pro ipsorum numero, Cellae statuebantur. Hac ratione in Capitolino templo, narrante Dionysio, tres erant Cellae ex ordine, a lateribus communione parietum clausae: media Iovis, utrinque altera Iunonis, altera Minervae, sub eodem laqueari, eodem tecto.

In Cellam non fere, nisi sacerdotibus, licebat ingredi.

Propterea tamquam insueta res dicitur apud Gellium (VII, 1): « Scipionem in Capitolium ventitare solitum, ac iubere aperiri Cellam Iovis, atque ibi solum diu morari, quasi consultantem de republica cum Iove ».

Quoniam igitur primaria illa Numinis sedes ineunda vulgo non erat; ea de causa *adytum* quoque (a privativo *a*, et δύω, ingredior) nuncupata est. In quod iam tute videris quantopere convenient illa Maronis in *Aeneid.*, II, 296:

*Sic ait et manibus vittas, Vestamque potentem
Aeternumque adytis effert, penetrabilibus ignem.*

Ac deinde (V, 351):

*Excessere omnes adytis, arisque relictis
Dii.*

Quae ultima poëtae dicta in mentem etiam morem illum revocant, quo arae ante ipsam Cellam extraherentur; itaque verissime scripsit Arnobius (*Contra Gent.*, VII): « Thura iniiciuntur altaribus ante ipsa Numinis signa ».

Sacrarium locus fuit sacris rebus asservandis destinatus. Quare non inficete urbs Caere, ubi olim, bello Gallico, sacra Romanorum custodita fuerant, dicitur apud

Livium (VII, 20): « Sacrarium populi Romani... Receptaculum Romanorum sacrorum ».

Favissae (ab antiquo *favio*, pro *foveo*, vel *fodio* nomen adeptae) cisternae ad continendas aquas primitus fuerunt; quod apparet a Festo. Postea cellarum functae sunt vices ad sacras templi res vetustate corruptas accipiendas. Itaque Varro apud Gellium (II, 10): « Favissas — inquit — esse cellas quasdam et cisternas, quae in arca sub terra essent, ubi reponi solerent signa vetera, quae ex eo templo collapsa essent, et alia quaedam religiosa donariis consecratis ».

Tholus breve veluti scutum in medio tecto erat, prout explicat Servius ad *Aeneid.*, IX, 407. Celeber is maxime eo fuit, quod ad ipsum suspendi donaria consuerant.

Testatur hic Maronis locus:

*Si qua tuis unquam pro me pater Hyrtacus aris
Dona tulit, si qua ipse meis venatibus auxi
Suspensive tholo aut sacra ad fastigia fixi.*

Est tamen de Tholo alia opinio: fuisse eum id testudinati operis genus, quod pro praesenti more testudini ipsi fastigii instar insidet, dictum Gallice: *Lanterne*. Indicasse videtur Ovidius, quem de templo Vestae inquit (*Fast.*, VI).

*Par facies templi nullus procurrit in illo
Angulus; a pluvio vindicat imbre tholus.*

Fortasse utraque res pro diversa structurae ratione fuit adhibita; atque utrique vox eadem accommodata.

Fastigium insigne illud templorum fuit, quod Graeci dixerunt *ἀκροτήριον*, videlicet signa tecto imposita.

Itaque quum Cesaris aedibus fastigium Senatus consulto concessum fuit, divinus ei honor tribui creditus est. De qua re Florus: « Omnes unum in Principem congesti honores... suggestus in curia, fastigium in domo, mensis in caelo ». De hoc eodem loquutus est Suetonius, in *Caesar*,

81, quum inquit: « Calpurnia uxor imaginata est collabi fastigium domus ». Quem ipsum casum, referens Plutarchus in *Cesar*, illud appellavit *ἀκροτήριον*.

(*Ad proximum numerum*).

S. A.

SAPIENTUM PERVESTIGATIONES

A RADIOPHONICA VATICANA STATIONE LATINE VULGATAE

NOTITIAE.

DE MOTIBUS PROPRIIS NEBULARUM PLANETARIUM.

Astronomus van Maanen, reflexore Montis Wilson cum aperitione 150 cm. usus, ex photographiis, 12 fere annorum spatio inter se distantibus, motus proprios apparentes 21 nebularum planetarium determinavit. Valores pro deflexione annua sunt inter 0° 002 et 0° 017, valor medius 0° 007. Distantia media ex his deducta pertinet ad 1500 parsecs; quumque harum nebularum media magnitudo apparet sit 12.7, congruens magnitudo absoluta photographicā erit + 1.9. Ex temperaturis nucleorum ab astrologo Zanstra determinatis, quarum medius valor est 42.000 graduum, van Maanen deducit magnitudinem absolutam bolometricā — 0.8; unde sequitur — iuxta legem Stefan-Boltzmann — nuclei radium quintam circiter partem radii solaris attingere.

Ex relatione Eddingtonii inter massam et fulgorem sequitur, massam nuclei esse sextuplum massae solaris, dum ex periodis rotationis plurium nebularum, determinatis a Campbell et Moore, sequitur nuclei massam 250 massas solares aequare. Qui valor parum probabilis videtur; attamen certum est stellae centralis densitatem pergrandem esse, eamque solis

densitatem ad minimum millies superare. Unde deducendum est stellas centrales pertinere ad typum degenerem, qui « nani albi » dicitur.

DE EXISTENTIA ELECTRONUM POSITIVORUM.

Cl. viri Chadwick, Blackett, Occhialini, in *Cavendish Laboratory* inquirentes in actionem radiationis ex polonio super beryllum in capsula expansionis, et sub actione campi magnetici, adesse experti sunt radios, quorum curvatura respondet massae electricae positivae, quae in corpusculo ionizato invenitur, et massae inertiae eiusdem magnitudinis, quae in electronem negativo.

DE ALTISSIMIS TENSIONIBUS ELECTRICIS.

In *Instituto technologico* apud Massachusetts doctores van de Graaf Compton et van Atta ad productionem electrici fluminis sub altissimo potentiali pervenerunt, superaddendo onus electricum in ampla sphaera insulata, per zonam recurrentem, ex machina electrostatica deductam.

Videntur obtinuisse flumen, cuius intensitas ad viginti quinque microampères pertingeret, et sub potentiali mille et quingentarum kilovoltarum.

DE EXCITANDIS RADIIS PENETRANTIBUS.

Novimus, quoties in tibiis aëre evacuatis excitationem electricam provocamus, radios-canales, vel cathodicos, vel etiam qui a Roëntgen nomen habent, educere nos posse; qui omnes radios a substantiis radioactivis emissos aequant.

Porro intensitas emanationis positivae, seu radiorum-canarium, si ad unum *milliampere* pertingeret, idem valeret ac emissio radiorum *alfa* ex massa radii, cuius pondus per centena chilogrammata mensurandum esset.

Difficultas huiusmodi radios excitandi est in altissimo potentiali quod assignan-

dum esset; nempe mille millium *volta-rum*, dum e contra generatim pervenire non possumus nisi ad aliquot centena millia.

Doctores Brasch et Lange pervenerunt nullatenus ad constructionem cuiusdam condensatoris, per quem excitatio electrica in tibiis vacuis potentiale attingit altissimum, et ex quo proinde erui possunt radii altissimae penetrationis.

Radii cathodici ab ipsis obtenti penetrare possunt in aërem, sub normali pressione, usque ad metra octo a tibia, et in aluminio per duo millimetra.

Spatus calcicu, ab huiusmodi radiis excitatus, splendorem retinet per plures horas; in metallis radii soppositis, effor-mantur crateres per fusionem et evaporationem.

Vis radiorum-canarium, qui sic excitari possunt, inferior est ac cathodicorum, sed penetrari tamen possunt in aërem ad octo centimetra et aethorum disgregationem aliquando producere.

DE NOVO « INVAR »

Mixtura metallica, quam huc usque novimus nomine « invar », a Guillaume inventa est anno 1896; eius ratio expansionis thermicae est $1,2 \times 10^{-6}$.

Recens, dr. Kotaro Honda, ex Sendai in Iaponiis, pervenit ad efformationem tem-perationis, cuius ratio expansionis reducitur ad ordinem 10^{-7} .

In quibusdam casibus obtinuit etiam expansionem negativam.

Metalla, quae huiusmodi mixturas ingrediuntur, sunt ferrum, cobaltum, chromum, et quidem his fere rationibus: ferrum 36,5 per centum partes; cobaltum 45,5; chromium 9.

Peculiaris proprietas huius metallicae temperationis in hoc est, quod corrumphi nequit ab aëris elementis; ex hoc nomen quo donatur est *invar absque macula* (« *stainless invar* »).

COLLOQUIA LATINA

XX.

Educatio.¹

FIRMINUS, GENESIUS.

FIRMINUS. - Quanam gratia misit te huc ad me pater tuus?

GENESIUS. - Dixit te esse hominem egre-gie instructum, sapienter educatum, eaque de causa omni civitati gratum: cupere se, ut ego iisdem, quibus tu, vestigiis insi-stens perveniam ad similem favorem populi.

FIRM. - Quomodo igitur te id assequiturum censes?

GEN. - Ingenua educatione, quali te omnes praedicant esse praeditum. Adiecit pater eam educationem magis decere me, quam alium quemvis.

FIRM. - Cedo, fili mi, quomodo ea in re venis a patre imbutus?

GEN. - Non tantum a patre, quantum a meis consanguineis, qui nobilitati generis nostri plurimum tribuunt.

FIRM. - Ede igitur praeclara haec tuo-rum consanguineorum documenta.

GEN. - Primum esse me ex honestis-sima progenie, quae nulli cedit: idcirco curandum mihi diligenter, atque adeniten-dum, ne degenerem a maiorum meorum virtute: illos parasse sibi magnum decus, nemini concedendo de loco, de dignitate, de auctoritate, de appellatione: me idem debere facere. Si quis quid velit de honore detrahere, pugnandum statim cum eo; de pecunia oportere esse largum atque ideo profusum; in honore adstrictum et atten-tum: decere nihilominus me, ac mei simi-lies, assurgere aliis, via cedere, ducere, re-ducere, nudare caput, corpore inclinato

salutare; non quod alias quispiam id me-reatur a me sibi exhiberi, sed quod sic conciliabo mihi favorem hominum, cap-tabo auram popularem, et parabo illum, quem tantopere gestamus, semper in ore et in corde honorem: in ea educatione situm esse discrimen nobilis viri et ignobilis; quod nobilis ad illa omnia dextere praestanda institutus est atque assuefactus; ignobilis, agresti more, nihil illorum doctus est facere.

FIRM. - Tibi autem qualis videtur eius-modi institutio?

GEN. - Qualis vero, nisi multo optima et digna meo genere?

FIRM. - Quid ergo est aliud, quod a me requiras?

GEN. - Nihil plane restaret, mea sententia, nisi accessisset voluntas patris, qui iussit prorsus, seu verius imperavit rigide, ut ad te venirem, ut si quid in hac educatione nosses magis reconditum, et quasi mysterium sacratus, quo maius mihi de-cus acquirerem, in gratiam sui ne grava-riteris exponere, quo familia nostra, alioqui honestissima, altius ascenderet; quoniam sunt non pauci novi homines, qui freti sua opulentia, nactique dignitatem et honores, per divitias emerserunt, adeo ut etiam au-deant cum vetustate et decoribus gentis nostrae contendere.

FIRM. - Facinus nefandum!

GEN. - Nonne?

FIRM. - Vel caeco esset clarum!... Sed si in eo insisteremus, longissime a propo-sito abduceremur. Cedo iam igitur: nihil ne domi audivisti de animo, de probitate, de modestia, de moderatione?

GEN. - In templo nonnunquam audivi a concinnatoribus.

FIRM. - Quum tu cedis de via et nudas caput, qualem te esse alii existimant?

GEN. - Nobilem et generose informatum atque institutum.

FIRM. - Scilicet te esse adolescentem modestum, probum, bene de ipsis iudican-

¹ Ex colloquio IOANNIS LUDOVICI VIVES. - Passim retractavit hodiernisque moribus aptavit I. F.

tem, de te autem moderate; qua ex opinione nascitur benevolentia et favor.

GEN. - Explica id, quae so.

FIRM. - Huc pertinet mea ratio: si te homines existimarent adeo superbū, ut omnes contemneres prae te, nudare tamen caput et corpus curvare, non quod ipsis is honor debeatur, sed quod te deceat, putasne illum fore, qui tibi haberet gratiam, aut te de honoris illa falsa simulatione diligeret?

GEN. - Quid ni?

FIRM. - Quia id tu tibi praestas ut tua gratia facias, non illorum: quis enim iudicabit se devinctum tibi de eo, quod pro teipso feceris, non pro se? An ego honorem eum velut mihi impositum accipiam, quem tu tribuis opinioni de te, non meis meritis?

GEN. - Ita videtur.

FIRM. - Ergo paratur benevolentia si illi credant sibi honorem illum dari, non ut tu habearis comior, ac nobilior. Istud vero non fiet, nisi eam de te inducant opinionem, quod tu illos esse potiores ducas te, et dignos, quibus tu concedas.

GEN. - At non est ita tamen.

FIRM. - Quantumcumque hoc sit falsum, in eo tamen necesse est eos falli, alioquin nunquam consequeris, quod tantopere expetis.

GEN. - Quae igitur erit persuadendi via?

FIRM. - Facilis, modo animum sedulo adertas.

GEN. - Profer, quae so; nam ea de causa huc sum missus.

FIRM. - Nimis crudum est hoc pomum.

GEN. - Quid tu mussas?

FIRM. - Dico viam esse unicam, si sis talis qualem te credi cupis.

GEN. - Qui isthuc?

FIRM. - Si vis aliquid calefacere, numne affers fictum ignem?

GEN. - Non, sed verum.

FIRM. - Si scindere, an pictum in tela gladium?

GEN. - Non, sed ferreum.

FIRM. - Non est igitur eadem vis rerum verarum quae fictarum?

GEN. - Apparet non esse.

FIRM. - Nec tu idem efficies simulata moderatione, quod vera; nam falsa ipsa se aliquando produnt; vera semper sunt eadem. In ficta moderatione aliquid aliquando dices aut facies publice, aut privatim, quum tibi excides, (neque enim semper te et ubique poteris observare) unde fictus deprehenderis, et quantum prius ignotus diligebare, tantum postea quam cognitus sis, odio et longe plus.

GEN. - Quomodo ego mihi ipsi inducam germanam illam animi moderationem, quam tu praecipis?

FIRM. - Si persuaseris tibi, id quod res habet, alios esse meliores te.

GEN. - Meliores vero? Ubi tandem? In caelis, credo; nam in terra pares sunt paucissimi, melior nemo. Sic audivi saepe a patro.

FIRM. - Multum abducit vos a cogitatione veri nominum ignorantia. Quid tu vocas bonum? ut sciamus num sit aliquis te melior.

GEN. - Quid ego scio, quid sit bonum? Ex bonis esse progenitum.

FIRM. - Ignoras etiamnunc quid sit bonum, et iam tenes quid sit melius? Quomodo pervenisti ad comparativa, quum nondum positiva didiceris? Ipos autem tuos progenitores quomodo scis fuisse bonos? Qua tu id nota cognoscis?

GEN. - Quid? Negas tu fuisse illos bonos?

FIRM. - Non novi illos; quomodo de illorum bonitate possum aliquid in alterutram partem statuere? Quaero modo, qua ratione assequaris tu fuisse illos bonos.

GEN. - Quia ita omnes praedican. Sed quorsum, rogo te, pertinent tam molestae interrogations?

FIRM. - Non sunt molestiae, sed necessariae, ut accipias quod ex me sciscitaris.

GEN. - Confer, quae so, te in pauca.

FIRM. - Multis esset id explicandum, cuius tam crassa ignorantia involveris; sed quando ita es fastidiosus, dicam brevius, quam res tanta dici postulat. Defige iam oculos tuos in me, dum dissero. Qui sunt dicendi erudit? An non ii, qui habent eruditionem? Qui opulent? An non qui habent opes?

GEN. - Indubie.

FIRM. - Qui ergo boni? Num non ii demum, qui habent bona?

GEN. - Ita plane.

FIRM. - Missas nunc divitias faciamus, quae non sunt vera bona; quae si essent, multi patre tuo invenirentur meliores; et negotiatores ac foeneratores praestarent bonitatem viris bonis et sapientibus.

GEN. - Sic videtur, ut dicis.

FIRM. - Expende ergo attente ac diligenter singula eorum, quae feram. An non est bonum acutum ingenium, sagax, maturum iudicium, integrum, sanum; tum eruditio varia et magnarum rerum, atque utilium prudentia, exercitatio in rebus praestantibus, consilium, dexteritas in exequendis negotiis? Quid tu de istis?

GEN. - Vel sola nomina videntur mihi pulcra profecto et magnifica; quanto magis res ipsae?

FIRM. - Age porro quid sapientia, quid religio, pietas in Deum, in patriam, parentes, necessarios, iustitia, temperantia, liberalitas, magnanimitas, contemptus casuum humanorum, et fortis animus in adversis. Quid vero ista?

GEN. - Praestantissima etiam haec.

FIRM. - Haec sola sunt hominis bona; nam reliqua omnia, quae commemorari possint, bonis et malis sunt communia, atque ea de causa nec bona. Quae so, manda haec sedulo memoriae.

GEN. - Faciam.

FIRM. - Pervelim; nam ingenium tuum non malum est, sed non bene excultum. Reputa igitur cum animo tuo an tu haec

habeas; et si habes quam pauca, et ea quam tenuiter; quod ubi examinaveris acute ac subtiliter, intelliges tum demum,

te non magis nec multis esse bonis ornatum atque instructum; nec esse in populo qui pauciora habeat quam tu. Nam in multitudine alii sunt senes, qui viderunt atque audierunt multa, habent experimenta rerum plurimarum; alii studiosi qui ingenium discendo exacuant et expoliunt; alii capessunt rem publicam; alii libenter ac diligenter versant scriptores profuturos; alii sunt seduli patres familiarum, alii alias artes profitentur et praestant. Vel ipsi agricultae quam multa ex arcans naturae tenent! Nautae vero cursum dierum et noctium, naturam ventorum, positus terrarum et maris. Alii ex multitudine sunt viri sacri et religiosi, qui Numen pie venerantur et colunt. Alii res prosperas moderate adhibent, et fortiter pertulerunt adversas. Quid horum tu nosti? Quid exerces? Quid praestas? Nihil omnino, praeterquam illud: «Nemo est melior me; bono sum natus genere». Qui potes esse melior, qui nondum es bonus? Nec pater tuus, nec avi tui aut proavi fuerunt boni, nisi haec habuerint quae recensui: quae an habuerint, tu videris. Quod si habuerint, tu certe non eris bonus, nisi illorum fias similis.

GEN. - Plane pudere fecisti me; non invenio quod possim vel hiscere in contrarium.

FIRM. - Ergo, quo te nunc tandem nomine, adolescens, censes appellandum: dominum an mancipium?

GEN. - Mancipium profecto; nam si ita est, ut disseruisti, et intelligo nihil esse verius, complures sunt servi multo potiores ac praestantiores me.

FIRM. - Haec ne leviter degustes, confer te domum et solus tecum revolve, excute, perpende: quo magis versaveris, haec veriora et certiora esse intelliges.

GEN. - Obsecro te, adiice alia, si qua

habes; nam sentio me adeo immutatum, ut prorsum videar mihi iam esse alius.

FIRM. — Utinam contigerit tibi quod Palaemoni philosopho!

GEN. — Quid illi contigit?

FIRM. — Una Xenocratis oratione ex nequissimo et perditissimo factus est sapientiae et virtutum omnium studiosissimus, evasitque magni nominis philosophus, et Xenocratis in Academia successor. Sed tu, mi fili, ubi aperte cognoveris, quantum tibi ad bonitatem desit, quod aliis multis supersit, vere et ex animo cedes aliis et in eis honorabis bonitatem, qua vides illos ornatos, te autem carere. Iam et ex reputatione tui ipsius vilesces tibi ac sordebis adeo ut nemini occurras tam abiecto contemptoque, quem non tibi anteponat conscientia tuae mentis; non enim adduci poteris, ut credas quemquam esse peiorumte, nisi quod illius malitia et nequitia protulit se foras, tua delitescit cautius.

GEN. — Quid tum sequetur?

FIRM. — Haec si feceris, si veram ipsam, solidam et ingennam educationem, atque urbanitatem assequutus fueris, gratus et carus omnibus fies. Sed id non iam magni facies; erit autem, quod unice tum tibi erit curae, gratus Deo immortali.

EPSTOLARE SOCIORUM COMMERCII

IACOBUS TASSET IOSEPHO FORNARI S.

Sermonem latinum quia principes plebem nolunt doceri, plebs ad *Esperanto* studium vertit, iamque Germanos et Sarmatas, aiunt, inter se ministros publicos (*la police*) eo commento usos. Concepta verba primum postulant universi, quibus necessaria enunciant, nec curant infantes eloquentiam peregrinam. Quando libellos et habenda minimo sumptu praeconia Camenae pauperis ergo scribent, neque graecis ac novis luxuriantia facinoribus?

Et queruntur, quod clerus linguam latinam solos equites docet, minimeque plebem; ideo *la Marseillaise* canere universos, perpaucos autem *Veni Creator!*

Ea fidus scribebam tibi, amice, ut animadvertiscant homines qui provinciam suam, orbem terrarum, atque gentium omnium civitatem curant. Vale.

Dabam Turnoduro, die xvii mensis Iulii MCMXXXIII.

ANNALES

Aestiva de re publica consilia.

Aestivo tempore, de re publica consilia, quae saltem populorum animos altius praecipuerunt, seponi solent; dixeris viam potius ad autumnale et hyemale tempus tum parari; idque praesertim per colloquia, quae, occasione capta, vel arte constituta, per maximos civitatum administratos tum maxime habentur.

Re quidem vera, et hisce diebus huiusmodi colloquia non defuerunt, quarum prae omnibus notabile fuit, quod inter Hungarici gubernii praesidem Gömbös et exterarum rerum ibi administrum Kanya atque Mussolinum Romae intercessit. Per ipsum enim non solum firmam amicitiam inter duas nationes palam confirmatam plenarie existimarunt, sed etiam fundatum inde positum ad regionis danubianae pacificam ordinationem componendam.

Ceterum huiusmodi commercium loquendi et audiendi inter paucos habitum, utilius longe iam videtur vanis illis universalibus, quos vulgo nuncupant, conventibus; quemadmodum oeconomicus coetus Londini recens habitus comprobavit, qui infecta omnino re, ac fortasse etiam exacerbata, sine laude profecto atque gloria, est dimissus.

* *

Anglia et Gallia apud Germaniam in lucem, nimis temere profecto, hostilem actionem novi istius gubernii in Austriam

proferre voluerunt; Germania enim sicce iis respondit; quum contra non querimoniis, sed Italiae amicis suasionibus fere eodem tempore oblatis, mites et ad concordiam pronas declarationes reddiderit.

Severa vox ex civilis rationis usu deduci nunc deberi appetet.

* * *

In Cubana civitate civile bellum per aliquot dies non sine sanguinis effusione inter Machadi praesidis inimicos eiusque fautores, peractum est. Vicit pars Machado infensa, qui in fugam extra civitatis fines versus est.

POPULICOLA.

ROMA SACRA

Ex Suprema S. Congregatione S. Officii.

Per decretum d. 14 Iulii 1933 damnatum, atque in Indicem librorum prohibitorum insertum est opus, quod inscribitur:

Congrès d'histoire du christianisme (IUBILE ALFRED LOISY), publié sous la direction de P. L. COUCHOUD.

Per decretum alterum eadem die datum, damnata quoque et in Indicem librorum prohibitorum relata sunt *opera omnia* CAROLI GUIGNEBERT.

VARIA

Ad Legnanum pugna.¹

Anno millesimo centesimo quarto et septuagesimo quinto, Fridericus in Italiam descendit. Segusium igne vastavit, Astam

¹ EX ALEXANDRI AURELI opere, recens edito, cui titulus: *Virorum illustrium imagines*.

subigit, Alexandriam obsidione pressit; sed cives, contra Teutones atque Papiones socios, tanta virtute restiterunt, ut ipse Fridericus animo decideret. Tandem Socii longobardi in auxilium venerunt, qua re Alexandrini obsidione liberati fuerunt, induciaeque, Ezellino Monacho Anselmoque e Dovara auctoribus, Fridericu inter atque foederatos in pago Montebello anno insequentis sancitae fuerunt. Sed pax diuturna esse non poterat; Fridericus enim a praecepto iure in Communitates atque Pontificem, animum non abstinuit, et in eunte vere anno millesimo centesimo sexto et septuagesimo per Rhaetorum saltus Longobardos cum valido novoque exercitu stetit. Mediolanenses sociique quarto Kal. iunias Germanos adorti sunt, primoque impetu eorum acies incerta impetum hostium non sustinuit, sed statim *Societas Mortis ad Carroccii* defensionem succedit. Flexo genu, morituros se, ab armis non abstinere nisi parta victoria, se sacramento adiungunt. Veluti e carceribus missi leones, illi nongenti adulescentes in hostem se praecipitant, equos, arma, virosque despiciere, mortem appetere; ordinibus disiectis pugna singularis fit, furor vires suppeditat, ubique clamor, ubique horror, mors ubique, caedes ingens, hostiumque timor.

Ipse Fridericus equo deiectus, sub cadaverum acervo absconditus e victrici longobardorum manu, Papiam, ubi mortuus habebatur, occulite confudit.

Tanta clade percusus, superbiam minuit tandem, neque civium libertatem neque Pontificis dignitatem se superaturum sentiens, pacem petiit, quam Venetiis cum Alexandro III composuit, eademque a Longobardis municipiis atque a Rege Siciliae tandem rata habita est. Anno millesimo centesimo tertio et octagesimo Constantiae condiciones universae pacis statutae sunt, quo foedere Imperii iura cum Summo Pontifice et cum italicis civitatibus descripta sunt.

* * *

Bos et Iuvencus.

Ante Bovem arantem, quem aetate confectum etiam quotidiana aratri et palustri trahendi operae lendum et squalidum redididerant, ante hunc igitur exultare nitidus ac petulans Iuvencus, atque illius scabram ac nudatam pili cutem irridere. Paulo post arripitur ad immolationem Iuvencus, qui, quum praeter bovem ducetur, demisso capite et lento passu ingrediebatur.

Tum Bos: « Etsi — inquit — nolim has te poenas dare lasciviae et insolentiae tuae, tamen quum ita ceciderit, delector id me cognoscere verum esse, quod audire etiam a meis parentibus memini, in maximis periculis versari petulantem iuventutem. Atque esse quidem aetatem hanc per se malis obnoxiam, sed tum maxime, quum accedat iniuriarum et improbitatis usurpatio ».

* * *

Pro iudicibus mensarum elegantibus.

ESCARUM ORDO:

Pasta vermiculata, lycopersico condita.

Soleae frictae.

Concretum ex siliquis phaselorum teneillis.

Cuniculi in igne cum solanulis tosti. Fragae congregatae.

* * *

Iocosa.

- Ecce defles, Tucci?
- Quia mater me verberibus castigavit!
- Ecquid ita te castigavit?
- Quia deflebam.

— Visitasti ne novum nostrum museum, Tucci?

— Certe!

— Quid te magis perculit?

— Aeneum sigillum, quod in caput meum cecidit tubereque me affectit!

* * *

Aenigmata.

I.

Huc illuc exleges invisque vagantes

Perdere nos raro, saepe iuvare solent.

Id *primum*. *Reliquo* os donat natura disser-
[tum,

Commoda quo populi iuraque promoveat.
Binas si partes iungas, dexter vir protinus
[adstat,

Arte magistra qui mira patrare valet.

II.

Verbum me notula e septenis musica triplex

Format; ne credas dulce notare melos.

Res mihi cum tignis tantum, signoque labo-
[rem

Aures qui strepitū tundit, amice, tuas.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent: 1) *Matertera*; 2) *Ara, Ora*.

Libri recens dono accepti.

CANCUS. MICHAEL DI MUCCIO e Cathedrali Aliphana, *Anno iubilari ineunte post saecula undevicies revoluta a Divina peracta Redemptione*, Carmen. — (Pedemonte ab Aliphis ex typis officinae « La Bodoniana » 1933).

ALEXANDER AURELJ. *Virorum illustrium imagines, qui a Romana fortuna labefactata domi militiaeque apud Italos gloria fuerunt*. (Prostat apud Auctorem, Romae, Via Baccio Pontelli, 14).

N. TARANTINO, *Perolla Capuano*. (Capuae, 1933).

DE ROBERTI SCOTTI

20

NAVARCHI ANGLI, ITINERE ANTARCTICO

Itaque V. kal. Febr. anni 1911 pervenerunt ad Rossi glaciem, in quam quum ascendissent, chilometri spatium progressi constiterunt. In ipsa eius regionis glacie conspicantur rem a metris positam quingentis fere coloris fusci. Quum appropinquassent, viderunt esse duorum tentorium apices a Shackleton, ut videtur, reliatos. Tabernaculorum pars maior tegebatur nive, tela unius erat integra, alterius venti vi incisa tela. Postridie, quod solis erat dies, peregerunt quae ad cultum divinum pertinent. Postea merces pervixerunt ad locum quandam, cui datum est « Cella Tuta » nomen, qui locus erat ad gradus septuagesimi septimi meridianae latitudinis punctum quinquagesimum quintum.

Quod die postero equuli alte secabant glaciem, Scottus constituit progrediendum esse cum cibariis hebdomadarum quinque duodecim tredecimve dies, in eo, ad quem tum perventum esset loco, deponere victimum dierum quindecim, inde redire. Itaque in viam se dederunt post biduum. Tum primum subdiderunt equorum pedibus nivalia calceamenta, quibus illi incedere coeperunt, ut qui diu illo adminiculorum genere essent usi. Quum Scottus diceret comparanda plura equis fulcra, quo commodius et citius conficerent viam, duo ex sociis statim ad hibernaculum contendere coeperunt, sed reversi postridie renuntiant abacta glacie viam sibi interclusam fuisse.

Postridie kal. Febr. duci venit in mentem nocturna itinera expeditiorem habitura esse glaciem, et quum sociis consilium probaretur, manebant in tentorio usque ad

vesperam. Hic Scottus describit quietem tentorii: « In vasta via tentorium nostrum punctillum est. Conticuit itineris strepitus, verba incitantium vel increpantium equos hic clarius sonantia, quadrupeda canum festinatio, acris ungularum percussio et sibilus sequentium traheorum, haec omnia contineuerunt. Alta silentia has albas tenent solidines, quod interdum frangitur vel eiulatione canis, vel hinnitu equi, vel niveae crepitu crustae perfractae vestigio. Leviter vacillant texti parietes, in qua sedemus, domus, aures pulsantur susurro fornaculae¹ nostrae, et ex authepsa ventilatorio gratus naribus afflatur odor spiritus.² Ex antarctide cumulantur niviferae nubes, quaedam velut pallentia et flava serta, propinquai nuntia turbinis, quibus paulatim diluuntur extrema linimenta terrae. Luctabuntur furentes venti,³ circumaguntur nives pollini similes. Hae velut subtilissima farina per omnes rimulas in omnes angulos penetrant, etiam sub tegimenta capitum, velut arena pungentes. Distorquetur forma solis, qui tamquam sitimeat, pallentem et sine umbra mittit lucem per turbinem. Viri paullatim abundant pellicientibus sinibus saccorum dormitoriorum ».

¹ Utinam vero quid esset • Primus-Ofen • scirem; fortasse aliiquid invenirem nominis Latini.

² « Spirituskocher » instrumentum coquinatorium est quo cibi coquuntur subiecti flammis spiritus.

³ Quid est enim noster • Orkan •, Gallice « ouragan » quam vocem Larousse docet originis esse Caraibicae? Caraibes autem fuerunt incolae Antillarum, insularum Americae, anthropophagi.

III. Non. Febr. post medium noctem profecti sensim meliorem nacti viam chilometra confecere sedecim. Hic tres manulii in mollem et altam incidere nivem, unde emergere quum frusta et multo anhelitu conati essent, soluti onere educti sunt in firmum solum. Tum Bowers suo equo subdidit calceamenta, qui brevi assuefactus nullo iam negotio eadem, qua ceciderat via, advexit reliquam sarcinam. Utinam, inquit Scottus, octo haberemus calceamenta equorum! Indignandum est egregia adiumenta interim inutiliter iacere in hibernaculo!

Ea quae secuta est nocte confecerunt chilometra viginti; priora laboriosa equis. In commentariis Scottus aperit quanta in illis itineribus sit mora uti bestiis. «Insti-tuimus» inquit, «ut canes in proximam stationem non ante perveniant, quam alligati illic sint equi. Ferociores illi fere cum oneribus approperant, qui tantum famem et timorem videntur novisse. Vacuis stomachis canes incipiunt furere. Et habet horrorem naturalis ille bestiarum cicurorum appetitus, simulatque in caecam et obstinatam abiit rabiem. Sic coniuncti canes inter se amici esse videantur, vehunt una, inter se terunt scapulas, alter alterum, ubi decumbere vult, transcendit, amica eorum videtur esse consuetudo: at ubi cogitaverunt pabulum, repentina incitantur rabie, inter se suspectos habent, perlevi momento inter se pugnant mordentque. Non raro etiam in via eorum erumpit furor, et qui modo concordes et moventes caudas incedebant, hos subito cacodaemonum gregem factos dicas. Itaque canem vel edere oportet, vel dormire, vel rem aliquam sectari, et vix animi cohibeas motum quum vides canes assidue se aliqua re velle occupatos. Hos haec per vastas nivium solidudines itinera enecant; itaque levissimae rerum mutationes, ut subitus crustae sub vestigio crepitus, totos attentos suspensosque tenet. Est Wilsoni canis dux, cui

Stareck nomen, scitissimus atque prudentissimus horum canum. Hic, quoties solum cedit vestigio eius, suspicatur latere illic cuniculum statimque et priores pedes et nasum in illo defigit loco, nihil interim morans cursum, nec deceptus millies spem praedae deponit. Mucaca, alter Wilsonis canis, parva quidem sed perutilis et lepidissima bestia, iunctus est cum Nugis, pingui, pigro, voraci cane: quem ille, quoties animadvertisit parum facere operis, transasco fune mordet velocitate tam fulminea, ut ille iners ne sentiat quidem, unde impetus sit factus. Haec igitur magna illarum regionum difficultas est: quod canes in horas vivunt, homines futuri providi praesentia mala spe tolerant».

Quo die Scottus haec scripsit, turbo furere coepit in horas septuaginta quinque, quas viri conditi saccis sermone et fumo, cibo et somno fallebant. Equos misere tempestas afflictabat, canes interim complicati injectis tegebantur nivibus, et ad pabulum procedebant ex fumantibus cavernis suis. His tempestas optatam dederat quietem.

Tandem IV. Idus Febr. vespere agmen coepit procedere. Postridie per ventum est ad gradum undeoctogesimum et locus dictus est Blufflager, «castrum stuporis», ex nomine, ut opinor, propinquai montis. XV. kal. Martias, quum saepissime in nivium cumulis equorum haerescerent unguiae, unus ex eis, quem illi Willy nominabant, tardius secutus concidit. Canes quum animadvertisserint, nulla iam vi retinebantur, sed facto impetu collapsum misere mordere cooperunt. Franguntur in eorum dorsis duo bacula non cessante interim equo acriter se defendere.

IMPRIMATUR: Fr. A. ZAMPINI, Ep. Porphyreonen.,
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS